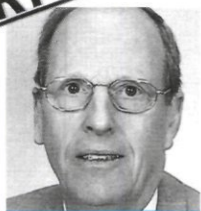

50 JAAR
RIWA

50 jaar RIWA: verleden, heden en toekomst

M. GAST, WRK/RIWA

P. BEEMSTERBOER, RIWA

Op 15 juni 2001 was het 50 jaar geleden dat de RIWA werd opgericht, het samenwerkingsverband van drinkwaterbedrijven die rivierwater gebruiken als bron voor de drinkwaterbereiding. De RIWA heeft in al die jaren gestreden voor een goede kwaliteit van het water in de grote rivieren, oorspronkelijk alleen van de Rijn, later ook van de Maas en de Schelde. Toen het nog erg slecht gesteld was met de kwaliteit van het water, opereerde de RIWA als een actiegroep die vaak de steun zocht van de publiciteit en de publieke opinie. Nu het veel beter gaat, is de RIWA een waakhond geworden die kijkt of de aandacht niet verslapt. Bovendien probeert ze een steeds groter deel van de stoffen in het water te meten en bacteriën, virussen en andere ziekteverwekkers op te sporen.

Grondwater is vanouds de meest gewilde bron voor de drinkwatervoorziening. In geheel Nederland werd dan ook grondwater benut, behalve op die plaatsen waar het te veel zout bevatte, zoals in het westen van het land. Amsterdam, Den Haag en andere steden in Noord- en Zuid-Holland gebruikten in het begin het grondwater in de duinen, maar Rot-

terdam onttrok voor haar drinkwaterbereiding al vanaf 1874 Rijnwater aan de Nieuwe Maas.

Toen aan de duinen meer water werd onttrokken dan de regen er jaarlijks aan toevoegde, begonnen ze aan de bovenzijde te verdrogen, terwijl de winputten aan de onderzijde zout grondwater aantrokken.

Plannen om het duinwater kunstmatig

aan te vullen met rivierwater werden na de Tweede Wereldoorlog voor uitvoering gereedgemaakt. In 1955 begon de Haagse Duinwaterleiding met het infiltreren van water uit de Lek bij Bergambacht in de duinen bij Scheveningen. In 1957 ging de WRK-I in Jutphaas (nu Nieuwegein) in bedrijf en werd Rijnwater geïnfiltrerd in de Amsterdamse Waterleidingduinen en in het Noord-Hollands Duinreservaat.

De kwaliteit van het Rijnwater vormde echter een probleem. Industrieën en steden loosden hun afvalwater ongezuiverd op de rivier, terwijl er in de Elzas grote hoeveelheden afvalzout in werden gedumpt.

In 1934 begon de Rotterdamse Drinkwaterleiding poedervormige actieve kool te doseren om de smaak van het drinkwater te verbeteren. Na de Tweede Wereldoorlog kon men de Rijn zwaar verontreinigd noemen. Het hoge gehalte aan chloride en fenolen had een zeer negatieve invloed op de kwaliteit en de smaak van het uit de rivier gewonnen drinkwater.

Op Nederlands initiatief vond in 1950 een eerste overleg plaats tussen de rivierbeherende instanties van de Rijnsoeverstaten (Duitsland, Frankrijk, Luxemburg, Zwitserland en Nederland). Dit leidde tot instelling van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (IKSR), die in 1963 door het Verdrag van Bern werd geformaliseerd.

De oprichting van de RIWA

Op 15 juni 1951 kwamen de directeurs van de waterleidingbedrijven van Amsterdam,

De oprichters

Een organisatie kan niet bestaan zonder personen die het belang inzien van een bepaald onderwerp of van een bepaalde activiteit of vorm van samenwerking en daar hun schouders onder willen zetten. In dit en de volgende kaders worden enkele markante figuren belicht die in de afgelopen 50 jaar voor de RIWA van bijzondere betekenis zijn geweest.

Op vrijdagochtend 15 juni 1951 kwamen in het hoofdgebouw van de Haagse Duinwaterleiding enkele heren bijeen om te beraadslagen over de manier waarop de verontreiniging van de Rijn kon worden tegengegaan. De bijeenkomst was een initiatief van Cornelis Biemond, sinds 1937 directeur Gemeentewaterleidingen Amsterdam. De anderen waren Arnold Gurck (directeur Duinwaterleiding Den Haag), Jacobus Bijker (adjunct-directeur Drinkwaterleiding Rotterdam) en Sijbren Kramer (adjunct-directeur Provinciaal Waterleidingbedrijf Noord-Holland).

Kernpunt van het overleg vormde het besluit tot gezamenlijke activiteiten voor de Rijn (meten, bijzonder onderzoek en publiciteit). Een ander kernpunt was het leggen van contact met andere instanties. Zo had Rijkswaterstaat (De Graaff) op 11 juli 1950 aan de wieg gestaan van de Internationale Rijncommissie en zou de Rijnbedrijven daarover

geregeld informeren. Omdat Nederland niets aan de Rijnsanering kon bijdragen, maar er uitsluitend van kon profiteren, lag dat overleg gevoelig en werd de Rijnbedrijven sterk afgeraden zelf met Duitse en Franse overheden contact te leggen. Een vaste gast werd het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening (Krul), dat al vanaf 1927 contact had met Duitse waterbedrijven over de slechte reuk en smaak van het rivierwater en in 1933 op bezoek was geweest bij de Franse waterstaat en de kalimijnen. Toen de eerste bijeenkomst in 1951 om 12.40 uur door voorzitter Gurck werd afgesloten was nog niet de naam, maar al wél de essentie van de RIWA geformuleerd. Die essentie staat vijftig jaar later nog altijd overeind. ☑

Drie mannen van het eerste uur: v.l.n.r. Cornelis Biemond, Arnold Gurck en Sijbren Kramer

Rotterdam, Noord-Holland (PWN) en Den Haag voor het eerst bijeen onder de naam Rijncommissie, die al snel werd veranderd in Rijncommissie Waterleidingbedrijven om verwisseling met de IKSr te voorkomen. Ze besloten "om gezamenlijk het probleem van de verontreiniging van de Rijn te bestuderen en om

Expert met internationale erkenning

In oktober 1964 werd directeur Koos Bijker van de Rotterdamse Drinkwaterleiding (DWL) binnen de RIWA voor het eerst vergezeld door Joop Rook, het kersverse hoofd van zijn Scheikundige en Bacteriologische Dienst.

Onderzoeker met visie:
Joop Rook

Vanwege plannen om in de toekomst Maas in plaats van Rijnwater te gaan onttrekken, was DWL dat jaar begonnen met metingen in de Maas. De eerste RIWA-rapportages daarover werden

opgesteld door Rook, die al snel begon te wijzen op de verslechterende Maaswaterkwaliteit (smaak, olie, fosfaat, stikstof, fluoride, vissterften) en waarschuwde voor de toenemende industrialisering langs de Maas in België en Limburg. Hij vond dat de waterbedrijven kwaliteitsnormen voor de Maas moesten opstellen om daarmee acties tegen de verontreiniging te voeren.

Rook was een actief lid van de Werkgroep Chemici, die in 1965 was opgestart en waarvan hij begin 1973 voorzitter werd. Hij zou tot 1981 voorzitter van de werkgroep blijven, met een onderbreking in 1975 en 1976 vanwege zijn promotie. Die promotie was een direct gevolg van een ontdekking die hem internationale bekendheid bracht, namelijk de ontdekking van de vorming van trihalomethanen bij de chloring van (drink)water. Zijn eerste publicatie hierover in 'Water Treatment and Examination' uit 1974 onder de titel 'Formation of haloforms during chlorination of natural waters', wordt nog altijd regelmatig geciteerd. Door onder meer deze ontdekking bewees Rook een creatief onderzoeker te zijn, een eigenschap die, naast zijn bekendheid, voor de ontwikkeling van de RIWA van groot belang is geweest.

samen als één de Regering van advies te dienen bij haar verdere stappen om dit euvel zoveel mogelijk tegen te gaan".

Op dat moment startte een werkwijze die de afgelopen 50 jaar steeds is gevolgd, namelijk om in gezamenlijk overleg:

- de kwaliteit van het rivierwater te meten;
- meetmethoden te (doen) ontwikkelen om meer stoffen te kunnen bepalen;
- speciale onderzoeken te doen;
- contact te zoeken met collega-drinkwaterbedrijven in het Rijnstroomgebied;
- overleg te voeren met beherende instanties
- en direct contact te leggen met de grote vervuilers.

Behalve het onderzoek op elkaar afstemmen, konden de bedrijven zo een gezamenlijke

sprekbus naar buiten toe vormen. Verder stelde men zich tot doel om met andere samenwerkingsverbanden te komen tot een sprekbuis op internationaal niveau.

Uitbreiding werkerrein en samenwerking

Het voorbeeld van de Nederlandse waterleidingbedrijven vond in Duitsland vrij snel navolging. Zo werd in 1957 door Noord-Duitse Rijnwaterbedrijven de ARW (Arbeitsgemeinschaft Rhein-Wasserwerke) opgericht.

In 1968 kwam de AWBR tot stand, de Arbeitsgemeinschaft Wasserwerke Bodensee Rhein, waarin zich bedrijven in het bovenstroomse gebied van de Rijn (Zwitserland, Liechtenstein, Oostenrijk, Zuid-Duitsland, Frankrijk) verenigden.

Eind 1968 leidde de samenwerking tussen de RIWA en de ARW tot de instelling van een internationaal waarschuwingssysteem voor calamiteiten op de Rijn, met het innamestation van de WRK te Nieuwegein als centrale meldplaats.

Afb. 1: Het stroomgebied van de Rijn.

Op 23 januari 1970 verenigden RIWA, ARW en AWBR zich in de IAWR (Internationale Arbeitsgemeinschaft der Wasserwerke im Rheineinzugsgebiet). Hiermee werden de gezamenlijke belangen van alle drinkwaterbedrijven in het gehele Rijnstroomgebied door één koepelorganisatie afgedekt.

Tijdens het eerste IAWR-congres in 1970 in Horgen (beginpunt Rijn) drong men via een gezamenlijke resolutie bij de Rijnsoeverstaten aan op spoedmaatregelen ter verbetering van de kwaliteit van het Rijnwater. Het tweede IAWR-congres in 1971 te Rotterdam (eindpunt Rijn) leidde tot een brandbrief aan de Raad van Europa met dezelfde boodschap. In 1973 verscheen het eerste Rijnmemorandum van de IAWR, waarin de drinkwaterbedrijven hun eisen ten aanzien van de gewenste Rijnwaterkwaliteit op papier zetten en kenbaar maakten.

De Maas in beeld

Vanwege de toenemende vervuiling van de Rijn wilde Rotterdam zijn wateronttrekking van

de Rijn naar de Maas verplaatsen. Hiertoe werd de N.V. Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch (WBB) opgericht met als taak in de Biesbosch grote waterbekkens te realiseren, die voor de Maasbedrijven dezelfde functie vervullen als de duinen voor de Rijnbedrijven (voorraadvorming, kwaliteitsverbetering en kwaliteitsegalisatie). De WBB werd in 1973 in bedrijf gesteld.

Ook Den Haag ging over op de inname van Maaswater en koos voor een innamepunt bij Brakel aan een zijtak van de Maas, de Andelse Maas. In 1976 werd voor het eerst Maaswater ingenomen en naar de duinen bij Scheveningen getransporteerd.

Door deze ontwikkelingen werd het werkterrein van de RIWA uitgebreid met de Maas. In 1973 trad de drinkwatervoorziening van Antwerpen (AWW), al sinds 1955 Maaswateronttrekker aan het Albert- en Netekanaal, als eerste Belgische bedrijf toe tot de RIWA.

Vanaf 1973 gebruikte ook de Brusselse Intercommunale Watermaatschappij de Maas

als bron voor een deel van haar drinkwater en ging daarom in 1974 samenwerken met de RIWA.

Als gevolg van deze uitbreiding werd de naam van de RIWA een aantal jaren later veranderd in Samenwerkende Rijn- en Maaswaterleidingbedrijven, met behoud van de afkorting RIWA.

De toetreding in 1999 van het eerste Scheldebedrijf, de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening, leidde opnieuw tot naamsverandering. Tegenwoordig staat RIWA voor 'Vereniging van Rivierwaterbedrijven'.

Grote incidenten

Grote rampen bleken nodig om het belang van de kwaliteit van het rivierwater in zijn volle omvang onder de aandacht van de verantwoordelijke overheden te brengen. Toen in de vijftiger jaren achtereenvolgens het vissen naar steur en zalm in de Rijn werd gestaakt, kreeg dit verschijnsel nog relatief weinig aandacht. Door de verschijning van het boek *Silent Spring* van Rachel Carson in 1962 werd een brede laag van de bevolking zich echter bewust van de gevaren van milieuvervuiling.

In 1969 veroorzaakte het insecticide endosulfan een massale vissterfte in de Rijn vanaf Bingen. Alle Rijnwaterbedrijven staakten gedurende twee weken de inlaat van rivierwater. De bedreiging van de volksgezondheid door deze lozing kreeg grote aandacht in de pers. Op dat moment werd de kwetsbaarheid van de drinkwatervoorziening uit Rijnwater pas voor het eerst echt duidelijk. Nationaal en internationaal veranderde het denken over de aanpak van de watervervuiling. Dit leidde mede tot het aanvaarden van de Wet verontreiniging oppervlaktewater in het Nederlandse parlement, waarmee in 1970 een wettelijk fundament werd gegeven aan de bestrijding van waterverontreiniging.

In december 1976 ondertekenden de Rijnsoeverstaten in Bonn het Rijnchemieverdrag en het Rijnzoutverdrag. In artikel 11 van de beide verdragen kreeg de IKSr de opdracht een waarschuwingssysteem uit te werken voor incidentele Rijnverontreinigingen. Met zes meldpunten langs de Rijn en twee langs de Moezel kwam in 1980 de Internationale Warn- und Alarmdienst 'Rhein' tot stand.

Het jaar 1986 was een echt rampjaar. In april vond het ongeval plaats met de kernreactor bij Tsjernobyl. Radioactieve stoffen kwamen terecht in de atmosfeer en werden verspreid over grote delen van Europa. Gedurende enkele weken was de radioactiviteit in de Rijn en de Maas sterk verhoogd, tot maximaal een factor 100 boven normaal.

Afb. 2: De huidige hoofdmeldpunten voor de Rijn (Bron: IKSr, Koblenz).

Op 1 november vond een grote brand plaats bij het chemieconcern Sandoz in Basel. Met het bluswater kwamen grote hoeveelheden bestrijdingsmiddelen in de Rijn terecht, waardoor al het leven in de rivier werd gedood. De beelden van tonnen dode vissen die uit het water werden gehaald, gingen de gehele wereld over. Het ecosysteem van de Rijn leek in één klap te zijn vernietigd. De bevoegde ministers van de Rijnsoeverstaten reageerden onmiddellijk. Medio december werd niet alleen besloten tot een groot aantal maatregelen inzake de veiligheid van industriecomplexen, alarmering, onderzoek en herstel, maar ook voor de afhandeling van schade en aansprakelijkheidskwesties. De Internationale Rijncommissie kreeg de opdracht het Rijn Actie Programma te ontwikkelen tot herstel van het ecosysteem in de Rijn.

De commotie over Sandoz gaf ook een impuls aan het chemisch-analytisch onderzoek naar organische microverontreinigingen. Nieuwe analysemethoden werden ontwikkeld, waardoor meer stoffen konden worden gemeten dan in het verleden, in het bijzonder in de

De RIWA op bezoek bij de kalimijnen op 5 november 1993. V.l.n.r. ir. J. Haijken (EWR), ir. J. Hieter (DZH), ir. M. Gast (GWA), drs. G. Oskam (WBB), ir. H. Vliegen (WML) en ir. W. Visscher (WOB).

relatief lage concentraties waarin zij voorkomen in rivieren als de Rijn en de Maas.

Dit leidde in 1987 meteen tot nieuwe, zo mogelijk nog grotere, commotie toen het laboratorium van Gemeentewaterleidingen

Amsterdam ontdekte dat BASF in Ludwigshafen al vanaf 1970 het bestrijdingsmiddel bentazon op de Rijn loosde. Het bleek een stof die zonder noemenswaardige afbraak de afvalwaterzuiveringsinstallatie van BASF passeerde en evenmin werd tegengehouden tijdens de duinpassage en het bereidingsproces van Gemeentewaterleidingen. Bentazon zat dus in het drinkwater, weliswaar in kleine hoeveelheden, maar boven de EU-grenswaarde van 0,1 µg/l.

De impact van die ontdekking bleek groot, want door de negatieve publiciteit zagen BASF en andere chemische multinationals in dat zij zich dit soort lozingen structureel en incidenteel niet meer konden permitteren. Tegelijk besepte de drinkwatersector dat in de productiebedrijven een nog bredere barrière moest worden opgebouwd tegen dit soort, tot dusverre niet te meten, stoffen.

Het Rijn Actie Programma werd geïntensiveerd en met nieuw elan door de Rijnsoeverstaten aangepakt. Hieraan werd een duidelijke en aansprekende doelstelling verbonden: terugkeer van de zalm in de Rijn in 2000.

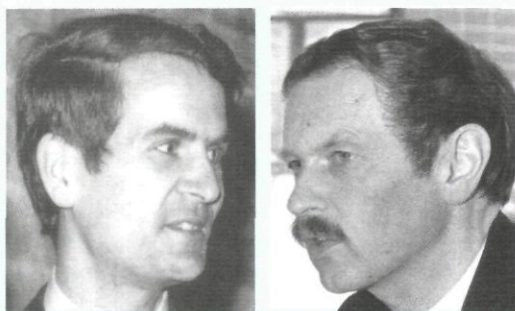
Permanente ellende

Een voortdurende bron van zorg voor de RIWA waren de zoutlozingen door de Franse kalimijnen in de Elzas. In 1904 waren in de Elzas zoutlagen ontdekt. Bij de start van de zoutwinning in 1910 werd het afvalzout nog opgeslagen in oudere mijnschachten, maar vanaf 1931 kregen de kalimijnen vergunning om het op de Rijn te lozen. Al een jaar later protesteerde Nederland tegen die lozing, maar tevergeefs. In 1972 zegde de Franse regering toe een deel van het zout op te slaan. Enkele tuinders begonnen in 1974 een civiel proces om hun zoutschade vergoed te krijgen. In 1980 was Frankrijk zijn toezegging nog altijd niet nagekomen. Toen als klap op de vuurpijl de

Een Rijntandem

Toen Cornelis Biemond zijn RIWA-voorzitterschap op 24 februari 1965 overdroeg aan Henk Bosch van het Haagse Duinwaterbedrijf werd hij vergezeld door Cornelis van der Veen, die hem dat jaar was opgevolgd als directeur van Gemeentewaterleidingen. In 1969 vond de RIWA, door de publiciteit rond de endosulfanaffaire, een vice-voorzitter noodzakelijk en men besloot dat Van der Veen die taak zou vervullen. Op 1 januari 1971, een jaar na de oprichting van een internationale organisatie van Rijnwaterbedrijven (IAWR), ruilden de voorzitters van plaats en werd Van der Veen RIWA-voorzitter.

Om meer druk te kunnen uitoefenen op de Rijnsanering besloot men een fulltime secretaris voor Rijnzaken in dienst te nemen. Op 1 maart 1973 werd Jur Huizenga in die functie benoemd. Zijn achtergrond als voormalig secretaris van de Internationale Rijncommissie maakte hem ook bijzonder geschikt als Geschäftsführer van het internationale IAWR-verband. De IAWR werd na haar oprichting in 1970 hét pressiemiddel voor de Rijnsanering, wat een toename van IAWR-activiteiten tot gevolg had: tot 1975 werd jaarlijks een internationaal congres georganiseerd (daarna tweejaarlijks), vanaf 1971 verschenen Rijnsverslagen en in mei 1973 publiceerde de IAWR een memorandum met grenswaarden. De RIWA spande in 1981 met negen andere instellingen een administratieve procedure aan tegen de vergunningen tot zoutlozing in de Elzas. Als geen ander gebruikte Van der Veen in die tijd de media om op tactische wijze druk uit te oefenen, terwijl Huizenga zijn gedegen kennis van Rijnzaken inbracht. In die periode tot het eind van de jaren '80, waarin de Rijn voor iedereen zichtbaar zijn dieptepunten bereikte, waren deze twee zeer goed op elkaar ingespeeld. Aan het herstel van de Rijn, waaraan nog altijd wordt gewerkt, heeft die tandem zonder twijfel zijn bijdrage geleverd. 🐟

Druk uitoefenen op de Rijnsanering: Jur Huizenga (l.) en Cornelis van der Veen (r.)

lozingsvergunning van de kalimijnen werd verlengd, leek de maat vol. Tien Nederlandse instanties, waaronder de RIWA, startten op 18 februari 1981 een administratieve procedure tegen de vergunning tot lozing. Zo begon een langdurige strijd van herhaalde nietigverklaring van telkens weer nieuwe lozingsvergunningen. In 1991 legden de ministers vast dat het chloridegehalte aan de grens bij Lobith de 200 mg/l niet mocht overschrijden. Het teveel wordt sindsdien opgeslagen.

De zoutproblematiek eindigt binnenkort als de zoutwinning in de Elzas wordt gestaakt. Het zout moet nu zo diep worden weggehaald, dat op de wereldmarkt niet meer kan worden geconcentreerd.

Het beleid nu

Het huidige beleid is de weerslag van acties die de afgelopen tien jaar zijn ingezet. De activiteiten ter bescherming van de Noordzee hebben ertoe geleid dat de Noordzeestaten de aanvoer van milieugevaarlijke én van eutrofiërende stoffen via rivieren en estuaria naar de Noordzee belangrijk reduceren. Terugdringen van eutrofiërende stoffen is alleen mogelijk als de rioolwaterzuiveringen in het Rijnstroomgebied worden voorzien van zuiveringstrappen die zowel stikstof als fosfor vergaand elimineren. Dit heeft technisch en financieel grote implicaties gehad.

Effectuering van het Rijnzoutverdrag heeft niet alleen de zoutbelasting van de Rijn door de Franse kalimijnen teruggebracht. Op basis van hetzelfde verdrag is de uitslag van het water van de Wieringermeer verlegd van het IJsselmeer naar de Waddenzee. Het gemiddelde chloridegehalte in zowel Rijn als IJsselmeer lag in 2000 onder de 100 mg/l.

Halverwege de jaren tachtig werd met de Amestest geconstateerd dat de mutageniteit in het Rijnwater tien keer zo hoog was als in het Maaswater. Een aannemelijke verklaring was niet direct voorhanden. Toen de RIWA hierop de aandacht vestigde, ontstond in wetenschappelijke kringen veel discussie over de waarde van de test. Toch is de mutageniteit in beide rivieren, vermoedelijk als gevolg van die discussie, beduidend afgenomen.

De discussie over het gebruik van bestrijdingsmiddelen gaat onverminderd door. Directe lozingen komen niet meer voor, maar door de toepassing in de land- en tuinbouw en bij het beheer van de openbare ruimten, komen bestrijdingsmiddelen als diffuse belasting overal in grond- en oppervlaktewater terecht. Andere bestrijdingsmethoden en beheerstechnieken en de ontwikkeling van goed afbreekbare middelen moeten uitkomst bieden.

Nieuw in beeld kwamen oestrogene stoffen, geneesmiddelen en ziekteverwekkende organismen, zoals *Giardia* en *Cryptosporidium*. Na de grote besmetting in Milwaukee (USA), waarbij 400.000 mensen ziek werden, is duidelijk dat het zuiveringssysteem ziekteverwekkende organismen zal moeten tegenhouden.

Geneesmiddelen en hormoonachtige stoffen horen evenmin in drinkwater thuis. Maar het is wel van belang te weten of ze door hun chronische aanwezigheid in oppervlaktewater (in lage concentraties) invloed uitoefenen op het aquatisch milieu en alles wat daarin leeft.

De RIWA heeft zich de afgelopen jaren steeds beijverd om onderzoek te doen naar de complexe wereld van oorzaken en effecten die achter chemische stoffen en organismen in algemene zin schuilt. Sinds 2000 worden belangrijke rapporten ook in het Engels uitgebracht, zodat van de resultaten breed kennis kan worden genomen.

Recent succes

Een succes voor RIWA en IAWR in 2001 was dat de Internationale Rijncommissie in de doelstellingen van het programma 'Rijn 2020' heeft vastgelegd dat het Rijnwater van een dusdanige kwaliteit moet worden dat er met

natuurlijke zuiveringsmethoden drinkwater van kan worden bereid. Dit streven, dat al in 1973 in het IAWR-memorandum werd omschreven, vond men zelfs bij de herziening in 1995 nog te hoog gegrepen. Toch lijkt het denken over de ontwikkeling van de Rijn als ecologisch watersysteem zover te zijn voortgeschreden dat deze doelstelling nu door de ministers van de Rijnsoeverstaten is bekrachtigd.

De toekomst van de RIWA

Oppervlaktewater wordt belangrijker als bron voor de drinkwatervoorziening. Grondwater is beschikbaar in relatief beperkte hoeveelheden, die een strijdpunt vormen voor gebruikers (drinkwaterbedrijven, industrieën, landbouw) en beschermers (milieudiensten, natuurbeheerders). Daarentegen is de afvoer van de grote rivieren in onze regio's zo groot dat zij een vrijwel onuitputtelijke bron zijn voor de drinkwatervoorziening.

Het van kracht worden van de EU-Kaderrichtlijn Water op 22 december 2000 luidde een nieuw Europees waterbeleid in. Uitgangspunt is de benadering per stroomgebied waarbij grond- en oppervlaktewater in onderlinge samenhang worden gezien, zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht. Over politieke en

Spaarbekkens en Maasactiviteiten

Piet Knoppert (l.) draagt zijn RIWA-verantwoordelijkheden over aan Gijs Oskam (r.)

Toen het Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch (WBB) in 1973 de eerste twee van zijn drie spaarbekkens met de bijbehorende transportleidingen had voltooid, stroomde voor het eerst voorgezuiverd Maaswater vanuit de Biesbosch naar Rotterdam en werd het bedrijf lid van de RIWA. In de 25 jaar die daarop volgden, leverde WBB behalve 3,5 miljard kubieke meter water naar zijn klanten ook twee onvermoeibare pleitbezorgers voor een schone Maas aan de RIWA: Piet Knoppert en Gijs Oskam.

Knoppert, de geestelijke vader van het Biesbosch-spaarbekkenproject en eerste directeur van WBB, was van 1973 tot zijn pensionering in 1988 lid van het RIWA-bestuur. In 1984 volgde hij Henk Bosch, directeur van de Duinwaterleiding Den Haag, op als vice-voorzitter van de RIWA belast met Maaszaken. Het is aan Piet Knoppert te danken dat de RIWA in de pioniersfase van haar Maasactiviteiten voluit kon putten uit het rijke WBB-arsenaal aan deskundigheid op het gebied van met name waterkwaliteit, hydrologie en hydrobiologie. Deze koers werd door Gijs Oskam, zijn opvolger als directeur van WBB en vice-voorzitter van de RIWA, voortgezet tot aan zijn pensionering in februari 1999. Oskam, sinds 1973 hoofd van het WBB-laboratorium, had toen al ruimschoots zijn sporen binnen de RIWA verdiend, onder meer als vice-voorzitter van de Werkgroep Waterkwaliteit en voorzitter van de baanbrekende Werkgroep Kerncentrales. Als voorzitter Maaszaken van de RIWA (1989-1995) spande hij zich met name in voor het doorbreken van de internationale politieke impasse bij de Maassanering. De oprichting van de Internationale Maascommissie in 1995 is dan ook mede aan zijn inzet te danken en kan als kroon op zijn werk worden beschouwd.

Samenwerking voor de Maas

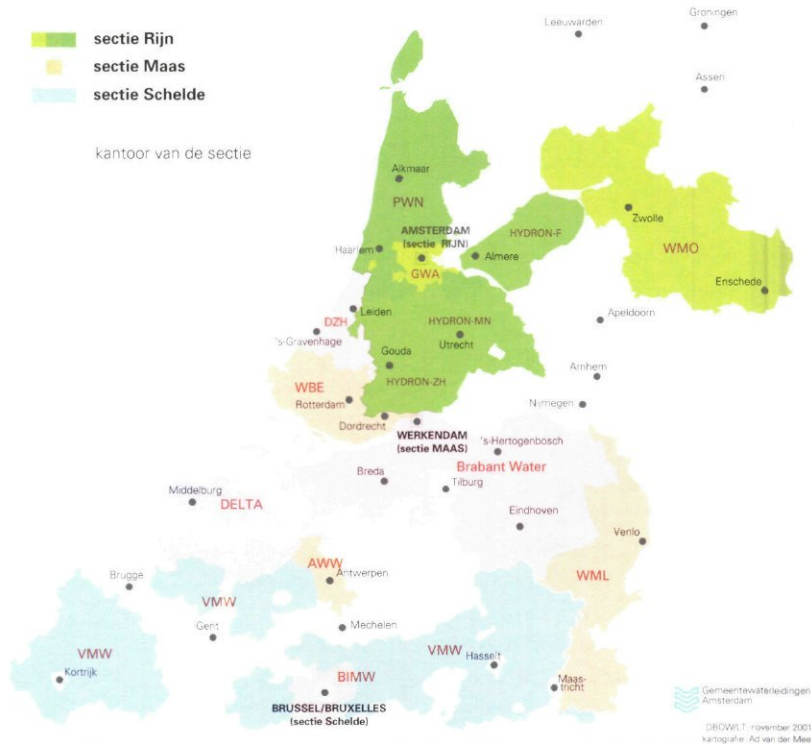
Door het lidmaatschap van de Rotterdamse Drinkwaterleiding (DWL), die begin jaren '60 op zoek ging naar een minder verontreinigde bron dan de Rijn, kwam voor de RIWA ook de Maas in beeld als mogelijke drinkwaterbron. Vanwege de slechter wordende waterkwaliteit en de toenemende industrialisering langs de Maas wilde de RIWA graag overleg starten met Belgische bedrijven en daarmee waterkwaliteitsgegevens uitwisselen. Na dit in 1967 nog te hebben afgeraden, vanwege mogelijke negatieve invloed op de instelling van een Internationale Maascommissie, gaf Rijkswaterstaat eind 1970 fiat voor het leggen van contact met de I.V. Antwerpse Waterwerken (AWW), dat toen als enige bedrijf drinkwater uit de Maas bereidde. Reeds vanaf 1955 onttrok de AWW water aan het Albertkanaal en het Netekanaal, die door de Maas worden gevoed.

De contacten leidden al snel tot een gastlidmaatschap van de AWW in april 1973. Nog datzelfde jaar bepleitte directeur-generaal Jan Dirickx de prioritaire stoffenlijsten van de Rijn ook toe te passen op de Maas en wees op de koelwaterproblemen van de rivier, veroorzaakt door de kerncentrale in Tihange. Verder opperde hij te gaan samenwerken met de Brusselse Intercommunale Watermaatschappij (BIWM), die medio 1973 bij Tailfer was gestart met de onttrekking van Maaswater. Na Dirickx' schriftelijke voorspraak besloot directeur-generaal Albert Achten van de BIWM in 1974 om, voorlopig zónder toetreding, met de RIWA te gaan samenwerken. De deelname van de twee Belgische bedrijven maakte het mogelijk om ook langs de Maas een internationaal meetnet op te zetten, waarvan de eerste resultaten werden gepubliceerd in het jaarverslag over 1973. De samenwerking zou acht jaar later leiden tot een uniek Maasonderzoek van bron tot monding en tot een memorandum over de risico's voor de waterkwaliteit door het verrijzen van nieuwe kerncentrales langs de Maas. ➤

Grensoverschrijdend samenwerken: Jan Dirickx (l.) en Albert Achten (r.).

RIWA-SECTIES

Afb. 3: De RIWA-secties.

administratieve grenzen heen moet een geïntegreerd beheer van stroomgebieden gaan plaatsvinden.

De in de RIWA verenigde rivierwaterbedrijven hebben belang bij het waterbeheer in drie uiteenlopende stroomgebieden, namelijk van de Rijn, de Maas en de Schelde. Om goed te kunnen inspelen op de Europese stroomgebiedsbenadering is besloten de organisatie van de RIWA aan te passen. Met ingang van 2002 worden binnen de RIWA drie zelfstandige secties onderscheiden voor Rijn, Maas en Schelde, verenigd in een koepel. Elke sectie behartigt de drinkwaterbelangen in zijn stroomgebied: kwaliteitsontwikkeling, onderzoek, rapportage, voorlichting en acties. Per stroomgebied worden deze activiteiten ontwikkeld, vastgesteld en gefinancierd. Elke sectie benoemt zijn eigen directeur en staf.

De RIWA-koepel behartigt de algemene belangen van de rivierwaterbedrijven, belast zich met gezamenlijk overleg (zowel onderling als met de overheid) en zorgt voor afstemming met VEWIN en BELGAQUA.

Binnen elk stroomgebied behartigen de secties hun belangen in het overleg met de nationale en internationale overheden. In het Maasstroomgebied ligt het accent op het stimuleren van de sanering van de ongezuiverde

afvalwaterlozingen. Mede gezien de complexe Belgische bestuursstructuur moet veel lobbywerk worden verzet. Voor de Schelde geldt een soortgelijke doelstelling.

In het Rijnstroomgebied ligt het accent op de samenwerking met de zusterorganisaties van de RIWA, de ARW en de AWBR. Samen met de VCI (Verband der Chemischen Industrie e.V.), waarin 90 procent van de Duitse chemische industrie is vertegenwoordigd, is een meerjarig onderzoeksprogramma afgesproken. Vanwege de gevorderde sanering gaat het in het Rijnstroomgebied vooral om waterkwaliteitscontrole, (doen) ontwikkelen van nieuwe meetmethoden en onderzoek naar hormonale en farmaceutische stoffen en de effecten daarvan.

Uiteindelijk moet de kennis van de drinkwaterbedrijven in elk stroomgebied zijn afgestemd op het bewaken van de kwaliteit van het rivierwater als bron voor de drinkwatervoorziening.

In het algemeen is in de samenleving een ontwikkeling gaande waarbij van de overheid wordt gevraagd gevaren tijdig te onderkennen en maatregelen te nemen om de samenleving te vrijwaren voor de gevolgen. Die ontwikkeling zal de komende decennia een belangrijk stempel zetten op de activiteiten van de RIWA. ➤